

структурними одиницями соціуму - сім'єю, організаціями, з якими створюються соціальні зв'язки, праця, відпочинок, побут, соціальний захист, охорона здоров'я, безпека існування тощо. Впливають міжгендерні стосунки, вагомість різниці у прибутках різних соціальних прошарків суспільства, рівень техніки і технологій, їх суперечливий вплив на здоров'я у цілому. Ці чинники і складові створюють відчуття соціальної захищеності (або незахищеності), що суттєво позначається на здоров'ї людини.

У повсякденному житті всі чотири складових - соціальна, духовна, фізична, психічна, діють одночасно і їх інтегрований вплив визначає стан здоров'я людини як цілісного складного феномена. До основних передумов здоров'я зараховують вісім чинників: мир, дах над головою, соціальна справедливість, освіта, харчування, прибуток, стабільна екосистема, сталі ресурси.

Значний вплив на формування гендерного підходу щодо здорового способу життя у процесі виховання молоді людини здійснюють установки і гендерні стереотипи, що, з одного боку, розширюють коло легітимної різноманітності щодо способу життя і життєвої стратегії, а з іншого, за наявності чітких дискримінаційних маркерів, ставлять під сумнів ефективність здорового способу життя як такого. Найяскравішим прикладом є патріархальні установки, що здійснюють консервуючий вплив на сучасний розвиток соціальної комунікації. Ці установки мають, зокрема, такі характерні особливості:

- 1) підхід, згідно з яким чоловікові належить провідна, активна роль у сім'ї та суспільстві, а жінці – підпорядкована, пасивна;
- 2) переконання, що життєві цінності жінок і чоловіків різні: сім'я і кохання – основні цінності для жінок; справа, робота, самореалізація поза сім'єю – цінності чоловіків;
- 3) надання переваги сімейним стосункам, у яких чоловік є главою сім'ї, робить основний внесок у бюджет сім'ї;
- 4) осуд поведінки жінки, в якій домінують орієнтації на самореалізацію поза сім'єю, на кар'єру, професійні досягнення;
- 5) уявлення про те, що патріархальна модель суспільства природна, зумовлена біологічними статевими відмінностями [1].

Отже, гендерне виховання, стереотипи й гендерні установки, безперечно, впливають на сприйняття й осмислення інформації щодо здорового способу життя; гендерні відмінності простежуються як у використанні вже набутих ресурсів і знань, так і в актуальних практиках соціальної взаємодії.

1. Камінська Н. В., Чернявський С. С., Перунова О. С. Засади розуміння гендеру та гендерної рівності [Текст] : лекція. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 20 с. URL: https://www.dsns.gov.ua/files/2020/5/20/112/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_1.pdf

Марина Новікова
викладач кафедри
загальноправових дисциплін

Науковий керівник:
д.ю.н., проф. **Наливайко Л. Р.**
професор кафедри
загальноправових дисциплін

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ОБУ- МОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ

Забезпечення гендерно обумовленого насильства відповідає якісно новому переходу щодо утвердження України як європейської держави. Саме в контексті цього першочергово ґрунтовного розгляду потребує проблема правового регулювання гендерно обумовленого насильства в Україні. Ставлення законодавця до насильства за ознакою статі дещо змінилось за останні декілька років. Верховною Радою України спільно з Кабінетом Міністрів України активно приймаються нормативно-правові акти, які спрямовані на вирішення дос-

ліджуваної проблематики. Проте, на нашу думку до ефективного врегулювання такого явища, як гендерно обумовленого насильства в суспільстві ще далеко.

Різні аспекти протидії гендерно обумовленому насильству досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких: Н. Анішук, Н. Болотіна, І. Грицай, Г. Герасименко, О. Дашковська, Л. Єрохіна, Л. Кобелянська, К. Левченко, Т. Марценюк, Т. Мельник, В. Муранова, Л. Наливайко, М. Ничипоренко, О. Руднева, Г. Христова, Ю. Черняк та ін.

Правове регулювання запобігання і протидії гендерно обумовленому насильству в Україні розпочинається з Конституції України. Відповідно до ст. 3 Основного Закону України «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1]. У свою чергу, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [2]. Закон, спрямований на врегулювання відносин, що виникають під час вчинення певної форми гендерного насилля – домашнього, та під дію якого підпадає вичерпний перелік осіб.

Законом України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» врегульовано питання надання допомоги та здійснення соціально профілактичної роботи з особами, які зазнали насильства за ознакою статі, та передбачено проведення комплексних заходів, спрямованих на запобігання сімейному неблагополуччю, соціальному сирітству, домашньому насильству та жорсткому поводженню з дітьми, торгівлі людьми, найгіршим формам дитячої праці, соціально-лікувальної та психологічної реабілітації у відповідних закладах охорони здоров'я дітей та молоді, які зазнали жорстокості, насильства, зокрема домашнього [5]. Постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 р. «Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України» визначено завдання і заходи для розбудови миру, серед яких посилення безпеки в територіальних громадах та здійснення заходів щодо запобігання гендерно обумовленому насильству [3]. Постанова набрала чинності у січні 2018 р. після внесення змін до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Концепцією Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року закріплено, що домашнє насильство та насильство за ознакою статі є проявами порушень прав людини та основними перешкодами забезпечення гендерної рівності. Метою зазначеної Програми є забезпечення розбудови системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, а також запровадження комплексних дій та заходів, спрямованих на зменшення масштабу такого явища [6]. Розпорядження є єдиним в контексті відповідності змісту терміну насильство за ознакою статі чинному законодавству.

Наказом Міністерства соціальної політики України від 17.09.2012 р. «Про затвердження рекомендацій щодо проведення щорічної акції «16 днів проти насильства» зазначено, що одним із основних завдань проведення такої акції у регіонах України (щороку з 25 листопада до 10 грудня) є привернення уваги громадськості до актуальних для українського суспільства проблем подолання насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми та жорсткого поводження з дітьми, гендерного насильства та забезпечення рівних прав жінок і чоловіків й проведення місцевих або регіональних заходів, громадських слухань з питань попередження насильства в сім'ї, гендерного насильства та торгівлі людьми [4].

Прагнучи подолати гендерно обумовлене насильство та створити суспільство, в якому існувала демократія, захищалися права та свободи людини, Україна приєдналась до міжнародної спільноти та ратифікувала наступні міжнародні нормативно-правові акти, а саме: Конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 1949 р.; Загальну декларацію прав людини від 1948 р.; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 1973 р.; Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 1979 р.; Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 1980 р.; Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 1987 р.; Декларацію Комітету міністрів Ради Європи «Про рівноправність жінок та чоловіків» від 1988 р.; Конвенцію про права дитини Організації Об'єднаних Націй від 1989 р; Декларацію про викорінювання насилля щодо жінок, проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 1993 р.; Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок від 1999 р.; Конвенцію про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці

від 1999 р.; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії від 2000 р.; Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 2000 р.; Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 2000 р. тощо.

Внаслідок того, що проблема гендерно обумовленого насильства щороку загострюється необхідним є внесення змін як у міжнародне законодавство, так і у національне. З метою ефективного правового врегулювання у протидії насильства за ознакою статі, першочерговими є внесення змін до соціального законодавства, наприклад, підвищення прожиткового мінімуму для всіх категорій громадян, адже бідність населення породжує певні форми гендерного насильства.

Отже, гендерно обумовлене насильство є глобальною проблемою сучасності. Незважаючи на нормативне врегулювання питання в національному законодавстві України та міжнародних договорах, рівень насильства залишається високим, у тому числі через значну латентність таких правопорушень. В Україні проводиться ряд заходів, спрямованих на висвітлення проблем домашнього насильства та насильства за ознакою статі, а також шляхів захисту від таких дій, що, безперечно, має позитивний результат. Проаналізувавши зазначені правові положення, можемо констатувати, що рівень нормативно-правового забезпечення є достатнім, однак практична реалізація положень потребує пошуку нових ефективних шляхів реалізації.

1. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 28. Ст. 532).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 02.02.2018 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.

3. Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1071. *Офіційний вісник України*. 2018. № 6. Ст. 248.

4. Про затвердження рекомендацій щодо проведення щорічної акції «16 днів проти насильства»: Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.09.2012. № 581. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0581739-12>

5. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 № 2558-III (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 42. Ст. 213.

6. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2018 № 728-р. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 207

Наталія Безрідна
курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування

Науковий керівник:
к.ю.н. **Ярошенко А. С.**
доцент кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Проблемні питання, що стосуються гендерної рівності – є темою актуальних досліджень в багатьох країнах, а саме в їх політичній сфері, освітньому процесі, у сфері міграції, при здійсненні розробки гендерних індикаторів тощо. Рівність чоловіка та жінки незалежно від статі є основним принципом гендерної рівності, процес якого є відносно новим проявом у наш час, а з кожним роком набуває тільки більшого розмаху.

Як зазначають науковці, на даному етапі розвитку українського суспільства питання